

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Кашперська А. І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-558-0-12>

КОШТОРИС БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ: ФОРМУВАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ

Воєнний стан в нашій країні спричинив створення надскладних політичних та економічних умов, в яких опинилися всі без виключення суб'єкти господарювання – від комерційних підприємств до фінансових та бюджетних установ і організацій. Вважаючи на це, зрозумілим є виникнення певних проблем та обмежень, з якими зустрічаються як підприємці, так і неприбуткові організації, при здійсненні своєї діяльності. Бюджетні установи є суб'єктами господарювання, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів. Так, на сьогодні все більша кількість установ стикається з недостатністю фінансування, несвоєчасністю бюджетних асигнувань, обмеженістю ресурсів, відсутністю коштів на свої потреби тощо. Саме тому важливу роль відіграє правильність планування бюджетною установою доходів та витрат, пошук шляхів економії ресурсів, а також розробка заходів з удосконалення процесу формування та виконання кошторису. Крім того, з метою своєчасного внесення коригувань вкрай важливим є здійснення контролю виконання кошторису протягом звітного періоду.

В Бюджетному кодексі України надано визначення кошторису бюджетної установи. Так, кошторис є основним плановим фінансовим документом бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та

досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень [1].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 228 від 28 лютого 2002 р. «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» (із змінами та доповненнями), установа незалежно від того, чи веде вона бухгалтерський облік самостійно, чи обслуговується централізованою бухгалтерією, для забезпечення своєї діяльності складає кошториси, плани асигнувань загального фонду бюджету, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани спеціального фонду, зведення показників спеціального фонду кошторису за кожною виконуваною нею бюджетною програмою, а заклади фахової передвищої та вищої освіти, наукові установи та заклади охорони здоров'я також плани використання бюджетних коштів та помісячні плани використання бюджетних коштів [2].

Варто наголосити, що без складеного і затвердженого з дотриманням нормативно-законодавчих вимог кошторису, відповідного перерахунку всіх запланованих доходів та витрат витрачання бюджетних коштів стає нецільовим.

Бюджетні установи складають свій кошторис після затвердження бюджетів (державного або місцевого). Основною метою складання кошторису є забезпечення виконання бюджетною установою своїх функцій, досягнення результатів відповідно до бюджетного призначення та сфери діяльності, визначення обсягу доходів і видатків загального та спеціального фондів, пов'язаних з функціонуванням структурних підрозділів, забезпечення покриття планових видатків фінансовими ресурсами як за рахунок загального, так і за рахунок спеціального фонду.

Розпорядники під час складання проектів кошторисів, планів асигнувань та надання кредитів із загального фонду, планів та зведення показників спеціального фонду, планів використання бюджетних коштів, а також під час проведення розрахунків до кошторису, розподілу видатків бюджету та надання кредитів з бюджету відповідно до економічної класифікації видатків бюджету та класифікації кредитування бюджету, визначення показників надходжень бюджету в частині доходів, фінансування, повернення кредитів, додержання тарифних ставок, норм, цін, лімітів, забезпечують дотримання вимог бюджетного законодавства [2].

Виділяють декілька етапів складання кошторису бюджетних установ (рис. 1):

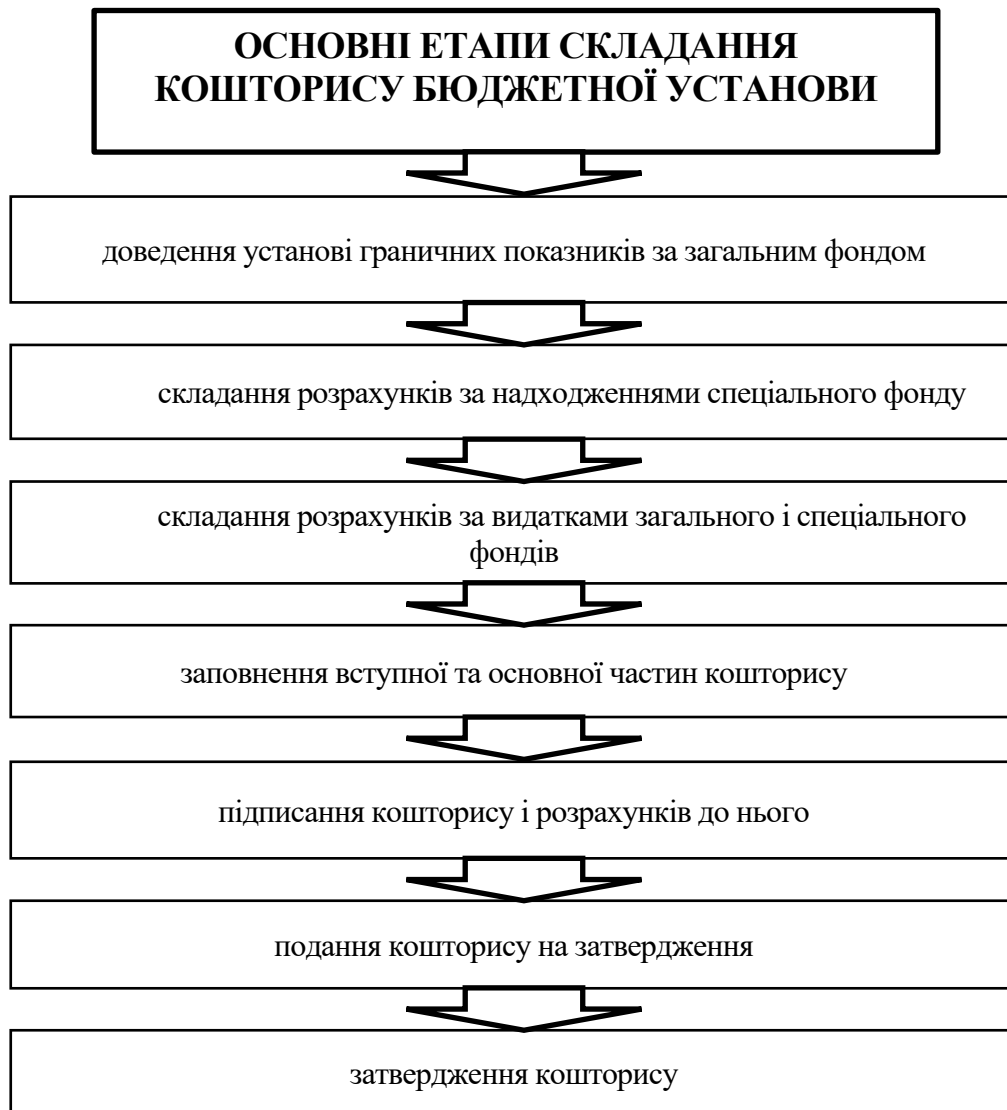

Рис. 1. Основні етапи складання кошторису бюджетної установи

Джерело: [3]

Варто пам'ятати, що бюджетні установи (розпорядники бюджетних коштів) отримують бюджетні кошти лише за умови наявності затверджених кошторисів.

Після затвердження кошторису бюджетні установи протягом звітного періоду провадять свою діяльність в межах передбачених кошторисом бюджетних асигнувань, а також можуть брати зобов'язання за спеціальним фондом в межах фактичних надходжень до нього.

Крім правильного формування та використання затвердженого кошторису бюджетної установи, надважливе значення має контроль його виконання. Мова йде, передусім, про внутрішній контроль. Так, під організацією контролю виконання кошторису бюджетної установи

розуміють сукупність заходів, спрямованих на перевірку доцільності кожної статті кошторису, дотримання встановлених меж асигнувань і з'ясування причин їх відхилення (за наявності), з метою підтвердження ефективності використання бюджетних коштів [4].

Завдання контролю виконання кошторису бюджетної установи можна умовно поділити на основні (загальні) та супутні. Так, серед основних завдань можна виділити (рис. 2):

Рис. 2. Основні завдання контролю виконання кошторису бюджетної установи

Крім основних, доцільно виділити супутні завдання контролю виконання кошторису, які полягають у перевірці: дотримання законодавчих норм під час внесення змін до кошторису (за наявності таких змін); дотримання тендерного законодавства при реалізації

процедур закупівель; забезпеченості бюджетними асигнуваннями основних видатків з урахуванням сфери діяльності бюджетної установи; відповідності характеру діяльності установи включених до кошторисів видатків; співвідношення обсягу затверджених асигнувань та проведених касових видатків з сумою проведених фактичних видатків; співвідношення обсягу касових видатків за спеціальним фондом та обсягу затверджених надходжень; правильності відображення у звітах про виконання кошторису сум фактичних видатків в розрізі кожного КЕКВ у розрізі загального та спеціального фондів тощо.

Дуже важливим для планування складання кошторису в наступному звітному періоді є аналіз обґрунтованості розрахунків показників кошторису та аналіз рівня фактичного виконання показників, за якими визначаються планові надходження за загальним фондом, а також обґрунтованості, доцільності та відповідності характеру діяльності обсягів надходжень до спеціального фонду. Крім того, варто проаналізувати своєчасність та повноту бюджетного фінансування, а також дотримання термінів надходжень бюджетних коштів за відповідним графіком.

При цьому перевірці та аналізу мають підлягати як, безпосередньо, сам кошторис та розрахунки до нього, плани асигнувань загального та спеціального фондів, лімітні довідки про бюджетні асигнування та внесені зміни до кошторисів та плану асигнувань (за наявності), так і книга обліку асигнувань та прийнятих зобов'язань, а також картки аналітичного обліку (касових та фактичних видатків, готівкових операцій, отриманих асигнувань) тощо.

Отже, правильне формування та реалізація кошторису бюджетної установи, а також здійснення контролю його виконання сприятиме забезпеченню прозорості й підзвітності діяльності установи, підвищенню зрозумілості складеної звітності, оптимізації фінансування, допоможе виявити резерви економії, управляти фінансами та підвищити ефективність діяльності.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 228 від 28 лютого 2002 р. «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>

3. Оніщенко В. Кошторис 2025: як заповнити, внести зміни та відзвітувати. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/46-pro-koshtoris-byudjetno-ustanovi-na-2022-rk>»

4. Бонарев В. В. Теоретичні основи організації внутрішнього контролю в діяльності суб'єкта державного сектору. *Ефективна економіка*. 2023. № 6. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1703/1716>